

УДК 338.483.1 (474.2:477)

Бейдик О.О., Бондарчук Ю.С., Мішеніна Н.О.

ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ЕСТОНІЇ: ПОЗИЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Висвітлено «естонську складову» ресурсно-рекреаційного поля України та світу. Проаналізовано гомогенні біосоціальні ресурси в межах України та об'єкти Всесвітнього надбання на території Естонії.

Ключові слова: біосоціальні ресурси, об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, мультикультуралізм, асоціації, ресурсно-туристське позиціонування.

Проанализированы «эстонская составляющая» ресурсно-рекреационного поля Украины и мира, гомогенные биосоциальные ресурсы территории Украины и объекты Всемирного наследия на территории Эстонии.

Ключевые слова: биосоциальные ресурсы, объекты Всемирного наследия ЮНЕСКО, мультикультурализм, ассоциации, ресурсно-рекреационное позиционирование.

Analyzed the «Estonian component» of resource and recreational fields in Ukraine and the world, homogeneous biosocial resources the territory of Ukraine and World Heritage in Estonia.

Keywords: biosocial resources, UNESCO World Heritage sites, multiculturalism, association, resource and recreational positioning.

Актуальність дослідження. Гомогенні біосоціальні ресурси як і об'єкти Всесвітнього надбання є невід'ємною складовою ресурсно-рекреаційної «тканини» переважаючої частини держав світу і Естонія в цій шерензі не є виключенням.

Аналіз основних джерел та публікацій. Літературні джерела стосовно теми, якій присвячена стаття, включають значний масив естонських публікацій, краєзнавчу літературу, монографічні джерела, інтернет-ресурси та довідники, присвячені мережі об'єктів Всесвітнього надбання [1-7].

Мета статті - висвітлення «естонської складової» ресурсно-рекреаційного поля України (біосоціальні ресурси) та характеристика актуальних та потенційних об'єктів Всесвітнього надбання, розміщених на території Естонії. В період збору матеріалу використовувалися наступні методи: експедиційний (виїзд до м. Севастополь, с. Берегове Бахчисарайського р-ну АР Крим) та камеральний, соціологічний (анкетування), монографічний, а також залучались інтернет-ресурси.

Вклад основного матеріалу. Кожна країна, зважаючи на свою несхожість та оригінальність, унікальність геополітичного положення, прапора і герба, у пересічного землянина викликає певні асоціації – традиційні, несподівані та непередбачувані. І Естонія не є виключенням.

Діапазон асоціацій щодо цієї прибалтійської країни коливається від «гарячих естонських хлопців» до співака Георга Отса¹ і популярного лікера «Старий Таллінн». Опитування студентів та викладачів ряду київських і харківських ВНЗ (було опитано близько 500 респондентів), під час якого було задано 2 питання («З чим у Вас асоціюється Естонія?», «Що нагадує Вам конфігурація території Естонії?»), показало наступне. Щодо першого питання, то відповіді респондентів розподілилися таким чином: 30% - Балтійське море та Прибалтика, 16% - «повільні люди», 13% - Таллінн, 9% - культура (фестивалі, народні танці, національний одяг), 7% - «маленька країна», 5% - естонські фільми, інше - 20%. Серед відповідей траплялися такі: «люди, які мають уповільнену реакцію», «мужній, відважний та мудрий народ», «спокійні люди, повільна мова та акцент», «Балтійське море та холодна погода», «тиха, охайна країна», «Гевтонський орден», «Анна Вескі», «геодезична дуга». Щодо другого питання, то відповіді респондентів показали наступне: асоціації щодо конфігурації, пов'язані з тваринами - 43%, з їжею - 10%, інше - 45%, відсутність асоціації - 2%. Серед відповідей траплялися такі: «фрагмент Стоунхенджа - кам'яні брили в формі літери «Т», «смажений шматок м'яса» (на карті Естонія мала червоний колір), «голова собаки».

Але крім асоціацій, які можуть бути цікавими респонденту або ні, свідчити про рівень його освіти або орієнтації в етнокультурній або географічній царині, існують об'єктивні ресурсні реалії – в даному випадку

місця, події, пов'язані з діяльністю естонців в Україні. Йдеться, таким чином, про гомогенні біосоціальні ресурси, які об'єднують будь-які свідчення (меморіальні дошки, меморіали, поховання, будинки-музеї) життєвого періоду або епізоду (народження, діяльність, перебування, смерть, поховання) відомої або видатної людини [1]. Останнім присвячений значний масив публікацій, який висвітлює діяльність як «далекозарубіжних, так і «близькозарубіжних» знакових постатей. Напевно, що тією чи іншою мірою з Україною пов'язані сотні естонців, - в цій роботі ми віддамо данину поваги скульптору Амандусу Адамсону та письменникам Едуарду Лааману та Едуарду Вільде. Так сталося, що ці імена пов'язані з Кримом, з його історичним містом Севастополем та естонським селом Самрук (Бахчисарайський р-н, АР Крим) [2].

Амандус Адамсон, в Росії Аманд Іванович (також Аммон Іванович), (12 листопада 1855, хутір Ууга-Рятсепа, біля міста Балтійський Порт, Російська імперія - 26 червня 1929, Палдіскі) - естонський і російський скульптор та живописець, академік, один із засновників естонського національного мистецтва (рис.1). 29 липня 1905 р. в Севастополі був відкритий пам'ятник «В пам'ять кораблям, затопленим в 1854-1855 роках для загородження входу на рейд», в якому скульптурні роботи були виконані Амандусом Адамсоном (співавтори - архітектор В. А. Фельдман, військовий інженер О. І. Енберг) (рис.2). 1918 р. Адамсон переїхав до місця свого дитинства - місто Палдіскі, де жив і працював до своєї смерті 26 червня 1929 року. Відповідно до свого передсмертного бажання похований у місті Пярну (Естонія). У Палдіскі (Естонія) зберігся будинок, в якому Адамсон жив після переїзду в місто.

Рис. 1. Амандус Адамсон - естонський і російський скульптор та живописець

Рис.2. Пам'ятник «В пам'ять кораблям, затопленим в 1854-1855 роках для загородження входу на рейд» у Севастополі

Едуард Вільде (4.03.1865, Пудівере – 26.12.1933, Таллінн) - видатний естонський письменник, драматург і журналіст, представник критичного

реалізму в естонській літературі у 1904 р. перебував в Україні, в Криму, про що свідчить меморіальна дошка в с. Берегове Бахчисарайського району: «Едуард Вільде (1865-1933). Класик естонської літератури у вересні 1904 р. відвідав с.Самрук (с.Берегове) з метою збору матеріалів про життя естонських переселенців в Криму (XIX ст.) для написання історичного роману «Пророк Малтсвєт» (рис.3).

Рис.3. Класик естонської літератури Едуард Вільде (1865 – 1933)

Ще один видатний естонець – Едуард Лааман (1888, с. Замрук (Берегове), під Бахчисараєм, Крим – 1941 в'язниця в м. Кірові, Кіровської області, Росія) є уродженцем с. Берегове. Він прославився як журналіст - був членом редакції «Таллінна Театая» («Талліннські вісті») і головним редактором газети «Ваба Маа» («Вільна країна»), і як громадсько-політичний діяч – працював завідувачем інформаційним бюро Міністерства закордонних справ Естонії та прес-аташе посольства Естонії в Москві. Пам'ять про нього вшановує меморіальна дошка: «Едуард Лааман (1888-1941) – естонський публіцист. Громадський діяч і дипломат. Народився 12.02.1888 р. в Самруке. Навчався в Самруцькій естонській школі з 1894 по 1899 рр. Автор об'ємного твору «Народження незалежності Естонії» (рис.4).

Рис.4. Видатний естонський громадсько-політичний діяч і журналіст Едуард Лааман (1888 – 1941)

...В не такому вже далекому 1986 р. нам довелося побувати в Береговому – на сільському цвинтарі під шаром листя, повалений і прихований від очей, лежав чавунний хрест з прізвищем «Лааман» - зараз і його немає – час невпинно знищує пам'ять про тих, хто залишив цей світ – і перших переселенців з Естонії, і їх нащадків, що народилися в Криму і не знають батьківщини своїх предків. Зараз в с. Берегове залишилось до 10 помешкань, в яких проживають естонці (нащадки родин Лааман, Торбек та ін.)...

Викладене лише в незначній мірі висвітлює позиціонування естонських цінностей і біосоціальні рекреаційно-туристські ресурси в Україні. Природно, що естонські прояви – більші або менші присутні і в інших державах колишнього СРСР. Цей елемент мультикультуралізму, незважаючи на його сучасну непопулярність в деяких країнах, повинен відчувати постійну дієву увагу і влади, і населення. Щодо ресурсно-туристського позиціонування Естонії в світі, то воно проявляється, перш за все, в об'єктах Всесвітньої Спадщини, яких актуально в країні наявно 2 об'єкти і потенційно – 3 об'єкти [3-4] (табл.1 - 2):

Таблиця 1

Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на території Естонії

#	Назва	Розташування	Рік створення	Рік занесення до списку	№
1.	Історичний центр Талліна (ест. Vanalinn)	Повіт: Гар'юмаа	3 III ст.	1997	822
2.	Геодезична дуга Струве (фін. Struven ketju) (3 пункти)	Повіти: Ляяне-Вірумаа, Тартумаа (спільно з Норвегією, Швецією, Фінляндією, Росією, Латвією, Литвою, Білоруссю, Молдовою, Україною)	XIX ст.	2005	1187

Таблиця 2

Претенденти на отримання статусу об'єктів Всесвітньої спадщини

#	Назва	Розташування	Рік створення	Рік занесення до списку	№
1.	Єпископський замок у Курессааре (ест. Kuressaare piiskopilinnus)	Місто: Курессааре Повіт: Сааремаа	1381	2002	1716
2.	Балтійський глінт (ест. Balti klint)	Острів: Осмусаар Повіт: Ляянемаа, частина повіту Іда-Вірумаа	-	2004	1852
3.	Ліси на острові Сааремаа	Найближчий місто: Курессааре Повіт: Сааремаа	-	2004	1854

Рис.5. Геодезична дуга Струве на території Європи

Один з об'єктів Всесвітньої спадщини, геодезична дуга Струве, символічно інтегрує близько 10 європейських держав, серед яких є і Україна (рис.5). На українській землі виявлено, збережено і охороняється 4 пам'ятних знаків геодезичної дуги Струве (с. Катеринівка, с. Баранівка, с. Фельштин - Хмельницька обл., с. Стара Некрасівка - Одеська обл.). За нашими даними кілька знаків є і на території Рівненської області, але вони потребують відповідної реконструкції.

Висновки:

- Свідчення перебування та діяльності в Україні видатних естонців, які віддзеркалюють меморіальні дошки на їх честь та пам'ятники, які вони створили, є невід'ємною складовою національного мультикультурного ресурсно-рекреаційного поля та чинником інтернаціонального виховання населення України;
- Україна може використати досвід Естонії в організації екологічного, велосипедного, сільського (зеленого), культурно-розважального туризму, крім того, Україна та Естонія мають напрацювання в просуванні культурно-історичної та природної спадщини до рівня об'єктів Всесвітнього надбання, що теж становить значний інтерес як для естонської, так і української сторони;
- Як Естонія, так і Україна має охороняти та зберігати на своїх територіях ті архітектурно-історичні об'єкти, які є національною цінністю для іншої сторони;
- Запропонувати науково-практичному центру рекреації та туризму (с. Берегове, Бахчисарайський район, АР Крим), що входить в структуру КНУ імені Тараса Шевченка, скласти реєстр об'єктів (меморіальні дошки, поховання, помешкання, події) с. Берегове, пов'язаних з перебуванням естонців в Криму.

Використані джерела:

1. Андреев В. Р. *История Крыма: Краткое описание прошлого Крымского полуострова.* – М., 1997.
2. Бейдик О.О. *Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник.* – 3-є видання перероб. та допов. – К.: Альтерпрес, 2011. – 462 с.
3. Вильде Э. *Пророк Малтсвет.* – Таллинн, 1962.
4. Наулко В. *Естонське населення на Україні // Народна творчість та етнографія.* – 1970. - №5. – С. 38-42.
5. *Оздоровчо - спортивний комплекс Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 40 років в Криму.* - К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. - 92 с.
6. <http://www.beregovoe.in.ua/#history>
7. <http://khm.restgeo.com/Item/1135/dostoprimechatelnosti-geodezicheskaya-duga-struve.aspx?cid=35&lang=pol>